Синуритѣ между чужди недвижими имоти въ Родопитѣ.

Обичайно-правни бѣлѣжки.

Поземелната частна или общинска собственость за опрѣдѣляне и знаене точнитѣ ѝ и прави граници обикновено въ Родопитѣ обграждатъ тъй, че не само добитъкъ, но и човѣкъ да не може безъ мѫка да прѣмине. Обграждането е различно наспоредъ срѣдствата на стопанина. Най-трайна но и най-скѫпа ограда е сухиятъ каменenъ зидъ, наричанъ *дувàр*. Слѣдъ него е обковаването околовръсть съ груби и дебели дъски,

изострени отгорѣ. Това е *дасче^а^нйца* или *д'узм'о^а^*. Попроста и евтина ограда е или съ забити на гжсто и на редици джбови колове въ земята и отгорѣ сплетени съ дълги виещи храстови пржте, или съ хоризонтално наредени сплетени или заковани у колове дълги елови *ж'о^а^рди* или *рѐме^а^не^а^*, както се казватъ тждѣва цѣлитѣ отсѣчени млади и тънки дървчета, или най-послѣ плетища отъ храсте, хвойна, шипка и др. п., наречени *кара-авлие^а^*.

Когато пжтува човѣкъ изъ гжсто населенитѣ покраини, а особено въ голѣми села съ малко земя, краищата на такива сж напъстрени съ безброй подобни огради отъ плетища съ най-разнообразна форма и голѣмина, които правятъ едно приятно впечатление на окото и даватъ особенъ колоритъ на украса, па го кажете и на културность. Особено българскитѣ села изъ долината на Арда, както и помашкитѣ по-голѣми тамъ, се отличаватъ съ тъй хубаво и грижливо обградени околности. И най-нищожното парче градинка, често пжти състоеща само отъ нѣколко квадр. метра, е обградена съ хубавъ и здраво направенъ плетъ, или обкована като сандъче съ дъски, съ вкусъ наредени една до друга.

Обаче за близкитѣ мѣста това е тъй, ала за далечнитѣ не. Обграждането на всѣко парче далечна отъ селото работна земя, пасбище или гора е трудно, изисква разходъ не по силитѣ на всѣки стопанинъ, па освѣнъ това отдалеченитѣ плетища лесно и често се поврѣждатъ и задигатъ отъ злонамѣрени хора. Ето защо човѣшкиятъ умъ е изобрѣтилъ и усвоилъ други начини, за да опрѣдѣля и запази границитѣ на своята собственость. Тъй сж произлѣзли тъй наричанитѣ и въ Родопитѣ *сйнуре^а^*, безъ огради и плетища, а само знаци, трайни и сигурни, че да не може всѣки да ги разваля и унищожава.

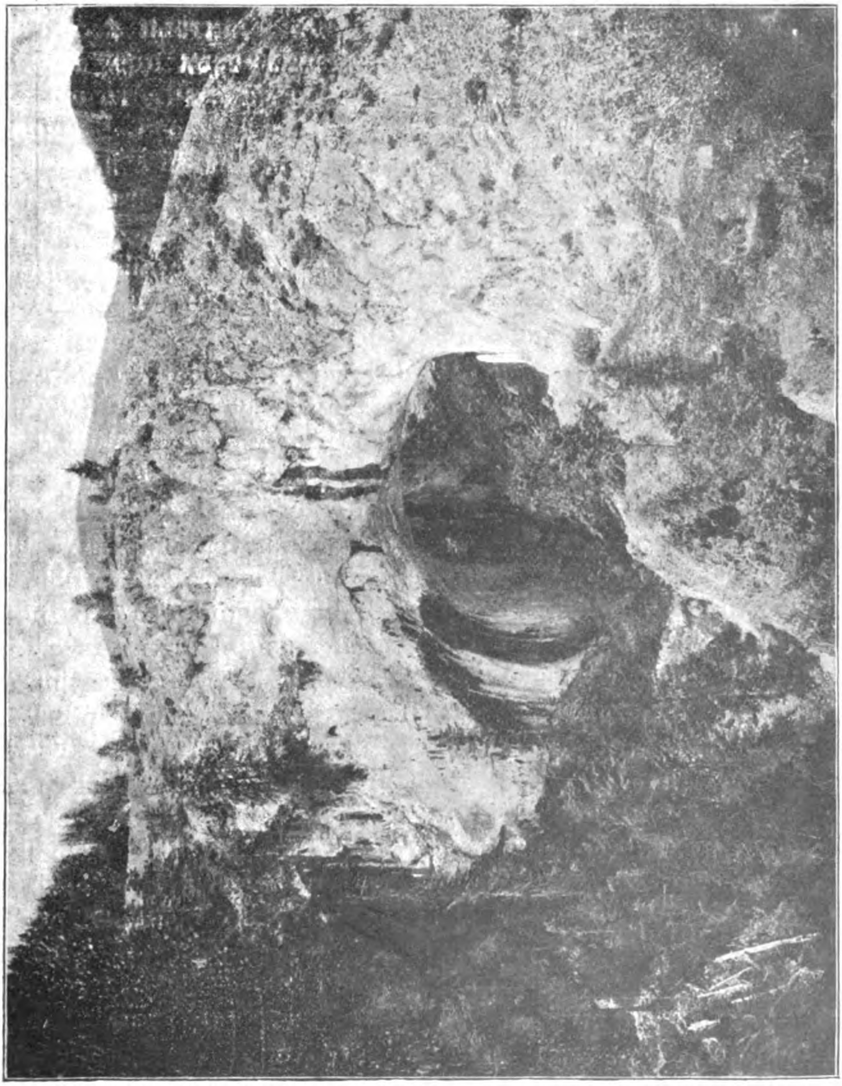
Какъвъ е етимологичниятъ произходъ на думата *сйнур* и какво понятие първоначално е изразявала тая дума, това не е наша работа тукъ. Въ днешно врѣме въ Родопитѣ съ думата синуръ се разбира и границата на извѣстна недвижима собственость, и знакътъ,

който опрѣдѣля тая граница. Тая дума се употрѣбява и въ други прѣносни мисли и изрази. Тъй напр. има поговоркитѣ *„очи сӥнур нѣмат„*, *„низнȁе^а^ си сӥнура на 'умд^а^н“*, *„нѣма си сӥнур“* (безкрайно нѣщо, нѣма напр. граница на ядене, на пиене, на носене дрехи, на думи и пр.) и др. подобни.

За синури обикновено се зематъ или нѣкое долче, пѫть, рѣка, изворъ. или пъкъ нѣкоя лична канара, урва, пропасть, яма, или нѣкое старо лично дърво. Това сѫ тъй да се каже естествени синури, но ако такива липсватъ, тогава се поставятъ изкуствени синури, които обикновено биватъ дълги камъни, дълбоко забити въ земята и само малка часть отъ горния имъ край се оставя да стърчи и се вижда надъ повръхностьта. Такива синурни камъни сѫ забиватъ на редици и на едно по близко разтояние споредъ важностьта на собственостьта: на градинитѣ и ливадитѣ много на близо, често пѫти само по на 2 — 5 метра единъ отъ другъ, а на пасбища и гори далече и по на стотини метра. Обикновено, когато нѣкоя недвижима собственость пространство трѣбва да се раздѣли между братия или сестри, по наслѣдство или пъкъ между други лица по замѣна, покупка или завѣщание и подаръкъ, ако самитѣ собственици не могатъ да се погодятъ въ раздѣлата и самѝ да си поставятъ синури на границитѣ, тогава поканватъ нѣкои довѣрени стари съсѣди, които извършватъ раздѣлата и поставятъ синуритѣ. Опрѣдѣлени веднѫжъ границитѣ на една собственость и поставени синуритѣ, никой нѣма право да ги мѣсти, или прѣмахва.

Всѣки отъ съсѣдитѣ внимава при оране, косене и въ какво и да е обработване земята, т. е. своятъ дѣлъ, да не закачи и раздвижи или откърти синурния камъкъ. Това е нарушение вече на установенъ взаименъ договоръ. Но ако нѣкой отъ съсѣдитѣ скришомъ помѣсти синурни камъни съ цѣлъ да обсеби за себе си повече мѣсто, тогава такова дѣяние се счита за прѣстѫпление, за цѣла [illegible]ажба, извършена умишлено. Такъвъ човѣкъ се прѣ[illegible]ра отъ всички, казва се *харамжӥе^а^*, *харак'дрин* и изгубва всѣко довѣрие отъ всички. Не-

говата дума за нищо не се счита, никой не му довѣрява за нищо и дори и свидѣтелството му за какво и да е не се приема. *„Той е*[a] *харамк'орин чилѐ*[a]*к, той мѐ*[a]***сти*** *су̀нуре*[a]*“* и др. п. казватъ за такъвъ човѣкъ, когото иматъ и за грѣшенъ, който нѣма да прокопса, комуто Господъ добро не дава и който на другия

Изгледъ на „Еръ-киприя“ при с. Чокуръ-кьой въ Родопитѣ.

свѣтъ ще носи на гърба си цѣлата крадишкомъ усвоена отъ него земя.

Въ такива случаи, когато нѣкой стопанинъ се усъмни, че му е мѣстенъ синурътъ и чрѣзъ имѣрване или инъкъ се докаже това, ако виновникътъ съсѣдъ не се съгласи да си помѣсти синурътъ на първото си мѣсто, прѣдлага му се клетва по слѣдния начинъ: да земе отъ усвоената земя пръсть и да я прѣхвърли прѣзъ глвата си, като каже *„аку сам крӥв, сӑе^а^ по^а^рс да ми е^а^ на главдъ^а^ са"*. Направили това, спорътъ се свършва, понататъшна разпрдва нѣма и въ сѫдъ не отива ощетениятъ, като оставя неговата съвѣсть и Господь да го сѫди и наказва понататъкъ. Въ Родопитѣ сѫществува и едно народно вѣрване, което казва, че къртицата едно врѣме е станала отъ човѣкъ, когото, като мѣстилъ синуритѣ и усвоявалъ неправедно чужда земя, т. е. землълъ чужда пръсть, Господь го проклелъ и за наказание и примѣръ прѣтворилъ го на къртица, на която вѣчно да тежи на гърбътъ ѝ пръстьта.

Ако се намиратъ на границата между два съсѣда плодовито дърво, плодътъ отъ послѣдното се дѣли по-равно и отъ двамата съсѣди, безъ да се гледа кой го е садилъ. Ако ли дървото се намира навѫтрѣ въ земята на единъ съсѣдъ, ала съ сѣнката си прѣчи и на другия, то при обирането плодоветѣ, които паднатъ въ другата съсѣдна земя, зема стопанинътъ на послѣдната. Ако дървото е не плодовито, или пъкъ се спорятъ за плодоветѣ, то за да се избѣгнатъ понатакътъшни крамоли, или се отсичатъ клонетѣ, които надвѣсватъ надъ съсѣдната земя, или цѣлото се отсича отъ тоя съсѣдъ, въ чиято земя е кореньтъ му.

Насаждане върби, или други подобни неплодовити дървета на самитѣ синури, трѣбва да става съ взаимното съгласие и на двѣтѣ съсѣдни страни и единъ день ползуването отъ тѣхъ е общо, взаимно. Неможе единъ съсѣдъ да изхвърля пръсть или камъни на синуритѣ отъ своята земя въ съсѣдната. Изобщо и по вѣщното право има изобиленъ материалъ изъ Родопитѣ, но това ще оставимъ за други пѫть.

1906 год. **Ст. Н. Шишковъ.**